

**ЗЕЛЕНИТЕ ФИНАНСИ И НОВИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ
ЗА БАНКОВИЯ СЕКТОР ПРИ ПРЕХОДА
КЪМ КРЪГОВА ИКОНОМИКА**

д-р Румен Ангелов
ВУЗФ, София

**GREEN FINANCE AND THE NEW PERSPECTIVES
FOR THE BANKING SECTOR IN THE TRANSITION
TO A CIRCULAR ECONOMY**

Rumen Angelov, PhD
VUZF, Sofia

Abstract: *Green finance and green banking unite commercial objectives with social responsibility towards the environment for the common good. These are, in practice, a set of activities, behaviours and rules, the ultimate goal of which is to fulfil specific financial and environmental goals. Fulfilment of these goals will contribute to cost optimization, reducing the carbon footprint and improving the bank's reputation. The Paris Climate Agreement laid the foundations for the concept that made financial flows compatible in the fight against global warming. Green finance is directly related to sustainable finance, which aims to transform the economy to create a climate-neutral environment.*

Key words: *Green Finance, Paris Climate Agreement, Sustainable Finance*

Зеленото финансиране е един от най-важните елементи за успешен преход към кръгова икономика. Нисковъглеродният (зелен) икономически растеж е в крайната цел, която свързва финансовите институции, екологичните дейности и мерки, и икономическия растеж.

Социалните и екологичните проблеми са водещи теми в създаването на съвременните икономически системи. Икономическата политика налага и отчита реализация на целите на устойчиво развитие. Финансовата система е ключова за успешно изпълнение и нейната цел е ефективното преразпределение на паричните ресурси. Банките и небанковите институции имат огромен голям инвестиционен потенциал за финансиране на екологични и социални проекти. Зеленото финансиране е сравнително нова дейност за банките и финансовите институции и това налага създаването на единни норми, правила и препоръки в тази област. Паричните регулатори, наднационалните финансови институции и организации са в тясно сътрудничество за изготвянето на работещи правила за успешно финансиране на зелени дейности.

Наблюдава се увеличен интерес от финансовия сектор, което създава тенденция за глобализация на зелените финанси, което се свързва с т. нар. „екологизиране на международната финансова система“. Това предполага интегрирането на подходящи „зелени“ инструменти и институции във всеки компонент на системата. Реалистично

е да говорим за появата на нов глобален пазар на нови иновативни „зелени“ финансови инструменти към международната финансова система. Двустранно обвързващи параметри на този нов глобален пазар са: Осигуряване на взаимно проникване между всички компоненти на международната финансова система (тъй като глобалният пазар на „зелени“ финансови инструменти комбинира различни видове финансови инструменти);

1) Тясно взаимодействие между финансовия и реалния сектори на световната икономика чрез изпълнение на „зелени“ проекти и програми.

Както с всяка една икономическа дейност е нужно държавно регулиране на зелените финанси и създаване на национални стратегии за развитието на зелените финанси. Основната задача на държавата е да създава и прилага стимулиращи инструменти за успешното развитие на „зелените“ индустрии вкл. зелените финанси и банкиране, да обезкуражава проекти, които не попадат в изпълнението на зелените приоритети. Разглеждайки най-добрите световни практики, които съществуват в областта на прилагането на механизми за държавна подкрепа на „зелени инвестиции можем да обобщим следните инструменти:

- използване на екологични данъци и такси с диференцирани ставки – с повишени коефициенти за тези видове дейности, които са класифицирани като „въглеродно интензивни“ и с преференциални по-ниски ставки за представителите на „зеления“ бизнес;
- наличие на пряко държавно финансиране на инвестиции в „зелени“ проекти;
- наличие на пряко държавно кредитиране на „зеления“ бизнес;
- държавни субсидии за зелени бизнес структури на определен дял от разходите за тези заеми, които предвиждат изпълнението на „зелени“ проекти;
- субсидиране от държавата на кредитиращи институции на част от заемния ресурс, отпускан за зелени проекти.

Глобалното използване на „зелено“ финансиране няма да доведе до значителни разходи за трансформация на кредитни продукти и финансови инструменти. В технически план става въпрос за надграждане с нов „зелен“ компонент към съществуващи финансови инструмент, а не създаването на фундаментално нови финансови инструмент.

На развиващия се глобален финансов пазар се появява нов сегмент на **„зелена“ банкова система**, в която постепенно се изгражда една многостепенна „мрежа“ от финансови посредници, включваща, от една страна, създадени от нулата (във функционално отношение, а не организационно) глобални, регионални и национални зелени банки и банки за развитие, а от друга специализирани отдели за екофинансиране, създадени в рамките на съществуващите търговски банки и зелени банки за развитие (*Establishing China's Green Financial System, 2015, p. 13–15*)

Зеленият кредит е един най-използваните и важни инструменти в анализирания сегмент. Той е и най-използвания в портфейла на зелени инструменти в банковите институции. Според международни оценки общият обем на синдикираните заеми с падеж (дата на затваряне) през 2014-началото на 2015 г., обслужващи „зелени“ проекти, възлиза на 82% от общия брой на такива заеми и само 15% (или 164,7 милиарда долара в абсолютни стойности) от общия размер на разпределените финансови средства. (*Green Finance: A Bottom-up Approach to Track Existing Flows, 2016*) Въпреки това трябва да отбележим, че според Работна група на G20 - Green Finance Process Working Group, само 5-10% от банковите заеми в малък брой държави могат да бъдат класифицирани като зелени (*G20 Green Finance Synthesis Report, 2016, p. 6*).

Зеленото банкиране в България

В България се наблюдава повишен интерес към зеленото финансиране от банковите институции въпреки, че се намира в ранен етап на своето прилагане и формиране. Опазването на околната среда е водеща тема по целия свят и това мотивира взимането на първи стъпки на национално и корпоративно ниво. През последните години и към този момент има много обществени инициативи подкрепени от държавните институции, които успешно налагат нови обществени норми към ограничаване на използването на пластмаса, по-малко използване на автомобили, използване на енергоспестяващи уреди, използване на щадящи химически препарати и козметика. Банковият сектор активно се включва в кампаниите за по-чиста природа. Мастеркард и Пощенска банка си партнират активно по съвместни инициативи по намаляването на използването на пластмаси в банковите карти и насърчаването на отговорна социална политика към устойчиво развитие.¹ Банките успешно прилагат зелени кредити в подкрепа на инвестиции за намаляване на въглеродния отпечатък. Подобни кредити увеличат своя дял в портфейлите на банките. Фирмите, които се възползват от такива кредити са представители на всички браншове. „Зеленият“ кредитен ресурс се инвестира в подобрен сграден фонд, покупка на електромобили, фотоволтаици, изграждането на системи за управление на отпадъци и биоземеделие.

Във времеви план инструментите на зелено финансиране и банкиране нямат дълга история. Въпреки това можем да отбележим готовността и силния интерес на българските банки да използват инструментите на зелено финансиране.

Някои от банките предлагат на своите бизнес клиенти нови **кредитни продукта** касаещи транспорта и зелената енергия. Те са предназначени за микропредприятия, малки и средни фирми и корпоративни клиенти с цел да се реализира политиката за намаляване на въглеродния отпечатък и инвестиции в устойчивото бъдеще. Следните примери са взети от отговорите на респонденти от монографично изследване „Новите перспективи пред банковия сектор при прехода към зелена икономика – предизвикателства и рискове“ проведено от автора :

- кредити за закупуване на нови електрически транспортни средства с по-ниски лихви и комисиона за управление, както и липсата на комисиона за предсрочно погасяване със собствени средства на кредитополучателя..
- кредити свързани с инвестиции в изграждане на фотоволтаични инсталации за производство на електроенергия за продажба на свободния пазар, които са с по-дълъг срок – до 15 години и гратисен период до пускане на фотоволтаичната инсталация в експлоатация. Изискванията за обезпечения са облекчени, като в повечето случаи това е единствено новоизградения фотоволтаичен парк. Лихвите и комисионите са по-ниски от пазарните за този вид кредити. Друга важна особеност е сезонният погасителен план, съобразен с производството на електроенергия.
- Кредити свързани също с инвестиции за изграждане на фотоволтаични инсталации, но с цел производство на електроенергия за собствено потребление и продажба. Финансирането е до 100% от приетите от банката разходи за изграждането. Погасителният план е гъвкав и сезонен. Максималният срок на кредита е 10 години, но разчетите показват, че при очакваните пазарни цени на електроенергията, със спестените разходи за ток, кредитът ще се изплати за период от 3 до 5 години.

¹ <https://www.postbank.bg/Za-nas/News/2021/04/Postbank-Mastercard-Zelena-iniciativa>

Банкови институции отдавна са се ориентирали към подкрепа на малки и средни фирми включително, и в проектите им за подобряване на енергийната ефективност, а в допълнение предлагат много добри условия на всяка фирма, която се нуждае от финансиране за бизнес, ангажиран с проблемите на околната среда.

Зелените кредити не се ограничават само до юридически лица за реформиране на бизнес модела. Редица банки дават възможността на кредити за физически лица, за да подобрят енергийната ефективност на домовете си и да намалят устойчиво разходите си за електроенергия. Зеленото кредитиране също не се ограничава само до най-големите банки от първа група по класификацията на БНБ.² Това е една нова ниша с огромен потенциал, която представлява огромен инвестиционен интерес.

Заклучение

Както в световен мащаб, така и в България процесите на „озеленяване“ на финансовата система са приоритетни и актуални. Международният регулаторен натиск заедно с новите обществени нагласи към опазване на околната среда и устойчиво развитие създават нови правила и норми за инвестиционната и банковата дейност. Българските малки и средни предприятия (МСП) са мотивирани да участват в зеления и устойчив преход на икономиката. Въпреки, че зеленото банкиране е сравнително нова концепция на банковия сектор в България се вижда огромният интерес към предоставянето на зелени кредити на юридически и физически лица. Това е една нова ниша в банковия сектор, към която банките се насочват и ще има все по-голям дял в кредитните им портфейли.

Литература:

1. Establishing China's Green Financial System: Report of The Green Finance Task Force (2015) People's Bank of China (PBC). United Nations Environment Programme (UNEP);
2. G20 Green Finance Synthesis Report (2016) G20 Green Finance Study Group (GFSG)
3. Green Finance: A Bottom-up Approach to Track Existing Flows (2016) International Finance Corporation (IFC), World Bank Group (WBG). Draft for Consultation;
4. Пощенска банка и Mastercard ще създадат “Зелена класна стая на открито [online] <https://www.postbank.bg/Za-nas/News/2021/04/Postbank-Mastercard-Zelena-iniciativa>

² Първа група се състои от 5-те най-големи банки на база на общите им активи към всеки отчетен период, втора - от останалите, а в трета група влизат клонове на чуждестранни банки в България.